

słowiańskich prof. dr hab. Ryszard Łużny, z którym jako założycielem i pierwszym kierownikiem Sekcji Filologii Słowiańskiej KUL współpraca językoznawców slawistów lubelskich układała się bardzo dobrze. Językoznawstwo slawistyczne w Lublinie ma swoją specyfikę i swe perspektywy rozwojowe, dlatego też chciałem o tym po krótko powiedzieć i napisać w nadziei, że pewne tradycje będą nadal kontynuowane, a dalsze potrzeby badawcze, wynikające ze specyfiki czasu i usytuowania geograficznego Lublina, będą brane pod uwagę przez następne pokolenia językoznawców-slawistów.

FELIKS CZYŻEWSKI

Slawistyka Lubelska – głos w dyskusji w związku z artykułem prof. Michała Łesiowa *Rozwój językoznawstwa slawistycznego w Lublinie*

Wśród osiągnięć naukowych lubelskiego środowiska slawistycznego wymienić trzeba istniejącą od 1986 r. serię wydawniczą *Rozprawy Slawistyczne Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej* (dalej: *Roz Slaw UMCS*). W skład Komitetu Redakcyjnego wchodzi: Mieczysław Buczyński (do roku 1992), Feliks Czyżewski, Michał Łesiów, Michał Sajewicz (od 1989 r.), Stefan Warchoł – przewodniczący Komitetu, Lucyna Zienkiewicz (od 1995 r.). W ramach wymienionej serii publikowane są monografie autorskie i materiały z międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych przez Zakład Filologii Słowiańskiej, a od 1992 r. Zakład Językoznawstwa Słowiańskiego UMCS. Do roku 1996 ukazały się następujące tomy: t. 1 – *Formacje hybrydalne w językach słowiańskich*, red. S. Warchoł, t. 2 – F. Czyżewski, *Atlas gwar polskich i ukraińskich okolic Włodawy*, t. 3 – F. Czyżewski, *Fonetyka i fonologia gwar polskich i ukraińskich południowo-wschodniego Podlasia*, t. 4 – *Interferencje językowe na różnych obszarach Słowiańszczyzny*, red. S. Warchoł, t. 5 – S. Warchoł, *Specyfika gwar mieszanych i przejściowych na terenach etnicznie zróżnicowanych*, t. 6 – *Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich*, red. S. Warchoł, t. 7 – *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, red. S. Warchoł, t. 8 – S. Warchoł, *Kwestionariusz do badania zoonimii ludowej w Polsce (na tle słowiańskim)*, t. 10 – *Studia z językoznawstwa słowiańskiego*, red. M. Łesiów, M. Sajewicz, t. 11 – *Systemy zoonimiczne w językach słowiańskich*, red. S. Warchoł. Kolejne tomy znajdują się w druku, m.in. t. 12 – *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce*, red. F. Czyżewski i M. Łesiów,

oraz t. 9 – F. Czeżowski i S. Warchoń, *Polskie i ukraińskie teksty gwarowe ze wschodniej Lubelszczyzny*.

W zakresie międzynarodowej współpracy naukowej pracowników slawistyki lubelskiej wymienić należy realizowany w ramach Euroregionu Bug projekt *Atlasu etnolingwistycznego Pobuża*. Podjęte w 1994 r. przez slawistów lubelskich przy współudziale pracowników naukowych Ukrainy i Białorusi prace nad *Atlasem* poza celem naukowym służą także integracji wymienionych środowisk. *Atlas* swoim zasięgiem obejmuje po stronie zachodniej dawne (sprzed 1975 r.) województwo lubelskie, zaś po stronie wschodniej obwód brzeski i obwód wołyński. Cele i zadania tego międzynarodowego przedsięwzięcia zostały przedstawione w artykule pt. *Atlas etnolingwistyczny pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego* autorstwa J. Adamowskiego, J. Bartmińskiego i F. Czyżewskiego, (*Euroregion Bug*, t. I, Lublin 1994). Wyniki badań etnolingwistycznych prowadzonych na pograniczu polsko-wschodniostowiańskim pozwolą pokazać elementy wspólne i różne w zakresie kultury materialnej i duchowej Słowian. O stopniu zaawansowania prac nad *Atlasem* szczegółowo informował m.in. M. Sajewicz, członek Zespołu na międzynarodowej konferencji w Łucku (por. *Etnolingwistyczny atlas Prybużzia*, w: *Polissja, etnikos, tradycji, kultura*, Łuck 1997, s. 57-72).

Wśród różnorodnych tematów badawczych, realizowanych przez lubelskich slawistów, ważne miejsce zajmują zagadnienia terytorialnego zróżnicowania języka ukraińskiego. Wkład lubelskich językoznawców w badania nad gwarami ukraińskimi dokładnie omówiony został w kilku artykułach przeglądowych. Prócz artykułu M. Łesiowa, *Gwary ukraińskie makroregionu lubelskiego*, RH 42(1994), z. 7, s. 31-43, o którym pisze autor, wymienić trzeba prace A. Sołtys, *Stan badań nad gwarami województwa lubelskiego (z bibliografią)*, „Językoznawca”, 1970, 1971; F. Czyżewskiego, *Stan badań nad gwarami ukraińskimi Pobuża*, RKJ ŁTN, 1990 (wraz z 4 mapami); wreszcie F. Czyżewskiego i M. Sajewicza, *Z historii badań dialektograficznych nad gwarami ukraińskimi pobuża*, RH 42(1994), z. 7, s. 79-93 (wraz z tabelą punktów, w których przeprowadzono badania).

Wkład prof. W. Kuraszkiewicza, kierownika Katedry Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej KUL (1936-1939 i po wojnie do roku 1950), w badania gwar ukraińskich Podlasia i Chełmszczyzny jest ogólnie znany i został w artykule prof. M. Łesiowa dokładnie omówiony. Tutaj trzeba także wspomnieć o badaniach prof. T. Brajerskiego nad terytorialnymi odmiankami języka ukraińskiego. W roku 1938 językoznawca ten, będąc asystentem przy Katedrze

Języka Polskiego i Filologii Słowiańskiej KUL, zbadał gwary ukraińskie w 12 wsiach, leżących między Zamościem a Hrubieszowem¹.

Spośród badaczy powojennych zajmujących się gwarami ukraińskimi wschodniej Lubelszczyzny wymienia Autor artykułu „[...] M. Łesiowa i S. Warchoła [oraz] ich uczniów”, wśród których jest M. Buczyński. Stwierdzenie dotyczące osoby dra M. Buczyńskiego (1936-1992) wymaga sprostowania. Buczyński znany jest w slawistyce przede wszystkim jako onomasta. Na ten krąg badawczy wskazuje jego rozprawa doktorska pt. *Pamiętkowe nazwy miejscowe w językach słowiańskich na tle indoeuropejskim* (złożona do druku w serii *Rozprawy Slawistyczne UMCS*)². Buczyński swoje zainteresowania onomastyczne zawdzięczał prof. P. Smoczyńskiemu. Pod kierunkiem tego uczonego uzyskał magisterium i doktorat. Badania dialektologiczne Buczyńskiego, pozostające na marginesie jego zainteresowań onomastycznych, dotyczyły wyłącznie gwar polskich. Są to prace o mazowieckiej gwarze wsi Huszcza k. Białej Podlaskiej. Jest oczywiste, że gwara wsi Huszcza, rozwijająca się w otoczeniu obcojęzycznym, ma w swoim systemie elementy ukraińskie. I o tych wpływach pisze Buczyński w artykułach: *Wschodniosłowiańskie wpływy językowe w gwarze wsi Huszcza powiat Biała Podlaska*, „Annales UMCS”, 22(1967), z. 10. sect. F oraz *Gwara wsi Huszcza w województwie białkopodlaskim – mieszana czy przejściowa?*, „Roz Slaw UMCS”, 6(1993). Inni językoznawcy analizujący gwary wschodniolubelskie również piszą o takich wpływach, a mimo to nie są – i słusznie – włączani do grupy badaczy gwar ukraińskich.

W obrębie dialektologii wschodniosłowiańskiej obok naukowego opisu gwar ukraińskich prowadzone są przez lubelskich językoznawców badania nad gwarami białoruskimi. Terytorialne odmianki języka białoruskiego są jednym z głównych zainteresowań naukowych M. Sajewicza (por. *Słowotwórstwo rzeczowników w gwarach wschodniosłowiańskich na terenie byłego powiatu hajnowskiego*). Podejmuje on także ważne dla dialektologii słowiańskiej problemy opisu gwar rozwijających się na pograniczach językowych (por. *O ustaleniu przynależności językowej gwar peryferyjnych (na przykładzie gwar poleskich)*, *Roz Slaw UMCS*, t. 6).

¹ W 1998 r. opublikowane zostały niektóre zapisy tekstów prof. T. Brajerskiego, por. *Z gwar ukraińskich Chełmszczyzny. Przedwojenne teksty spod Hrubieszowa*, *Annales UMCS*, sect. FF, vol. XIV/XV (1996/97), s. 57-64.

² W 1997 r. ukazała się skrócona wersja tej rozprawy przygotowana przez S. Warchoła.

Poza problematyką wschodniosłowiańską lubelscy językoznawcy rozwijali – w okresie przedstawianym przez prof. M. Łesiową – badania ogólnoslawistyczne. Wymienić tutaj trzeba prace P. Smoczyńskiego (por. m.in. *Słowiańskie imiona pospolite i własne z podstawowym – ch- w części sufiksalnej*, Łódź 1963), liczne publikacje z onomastyki słowiańskiej B. Lindert, wreszcie S. Warchoła, (por. m.in. *Geneza i rozwój słowiańskich formacji ekspresywnych z sufiksem -k-, -c-*, Warszawa–Łódź 1984).